

Enkle signaler i en kompleks verden

Forslag til et nasjonalt indikatorsett for
bærekraftig utvikling

Knut H. Alfson
Klimaforum 25.04.2005

Tema som vil bli berørt

- Historisk bakgrunn: Fra ressursregnskap til indikatorer
- Mandatet til ekspertgruppen
- Ekspertgruppens perspektiv
- Noen kriterier for gode indikatorer
- Forslag til indikatorsett
- Er Norge bærekraftig?

Fra ressursregnskap til indikatorsett

- 1972 – Miljøverndepartementet opprettet
- 1978 – Utvikling av ressursregnskap og –budsjetter →
- 1986 – "Fjellet som fødte en mus"?
- 1987 – WCED = Vår Felles Framtid & Bærekraftig utvikling
- 1992 – Rio og Agenda 21
- 2002 – Nasjonal strategi for bærekraft
- 2003 – Nasjonal handlingsplan for bærekraft (NA21)
- 2004 – Utvikling av et indikatorsett for nasjonal bærekraft
- 2005 – NOU 2005:5
- 2006 – Implementering?

Nasjonal plan for bærekraftig utvikling – NA21

- Utviklet av et statssekretærutvalg under ledelse av Finansdepartementet
- Presentert i Nasjonalbudsjettet for 2004 (kap. 6)
- Anbefalte at en liten ekspertgruppe fremmer forslag om et begrenset sett med indikatorer for bærekraft

Ekspertgruppen

- Knut H. Alfsen (SSB) (leder)
 - Thorvald Moe (FIN) (nestleder)
 - Karine Nyborg (Frischsenteret)
 - Else Løbersli (DN)
 - Øyvind Lone (MD)
-
- Sekretariat: Svein Homstvedt, Frode Brunvoll, Julie Hass (SSB), Anne Kristin Fosli (FIN)

Mandatet til ekspertgruppen kom i to deler:

- Del I:
 - Indikatorene skal angi **status** og peke på **utfordringer** for en bærekraftig utvikling.
 - Indikatorene skal bidra til å fokusere på **virkemidler** og **tiltak** som sikrer samfunnsøkonomisk effektiv bruk av ressursene.
 - Indikatorsettet skal være **begrenset (dvs lite)**.
 - Settet skal bygge på det foreløpige indikatorsettet presentert i NA21
 - **Nasjonalformuen** skal være en sentral indikator.

Mandatet til ekspertgruppen kom i to deler:

- Del II: Utvalget skal vurdere indikatorer på følgende områder
 1. Klima, ozon og langtransport forurensning
 2. Biodiversitet og kulturminner
 3. Naturressurser
 4. Helse- og miljøfarlige kjemikalier
 5. Bærekraftig økonomisk utvikling
 6. Sosiale forhold av direkte betydning for bærekraftig utvikling

Referansegruppe og kommunikasjon

- En bredt sammensatt referansegruppe kom med innspill våren 2004
- Foreløpige tanker fremlagt og diskutert på konferanse på Vettre sommeren 2004
- Bilateral kontakt med spesielt interesserte grupper.

Utvalgets perspektiv

- Bærekraftig utvikling = Ikke-avtakende velferd.
- Velferd produseres ved bruk av ressurser:
 - Finans-, real-, menneskelig-, natur- og miljøkapital = Nasjonalformuen.
- ◆ Bærekraftig utvikling forutsetter god forvaltning av nasjonalformuen.
- ◆ **Verdsettingsproblemer, kritiske ressurser og systemkompleksitet →**
Må overvåke enkeltkomponenter av nasjonalformuen →
Vi trenger et **indikatorsett** for nasjonalformuen
- ◆ **OBS:** Bevaring av nasjonalformuen en nødvendig, men ikke tilstrekkelig betingelse for bærekraft.

Valg av indikatorer for bærekraft:

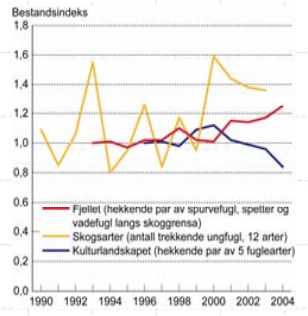
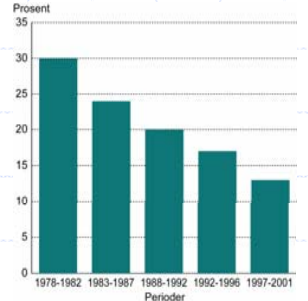
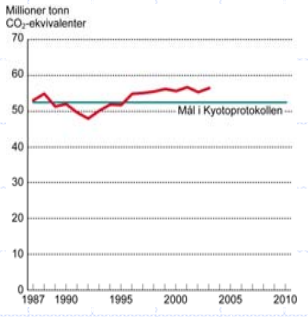
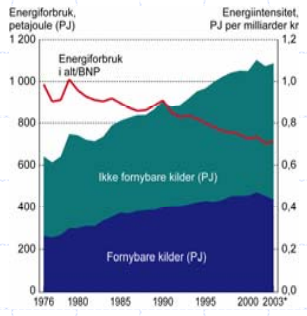
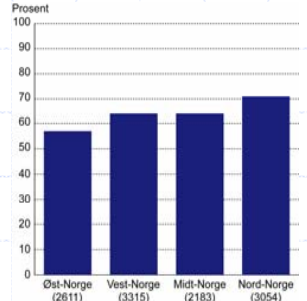
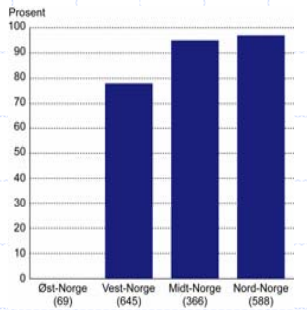
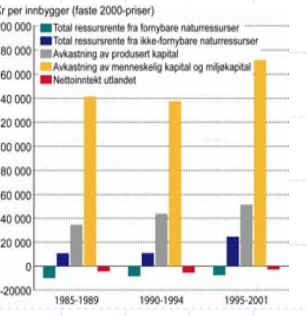
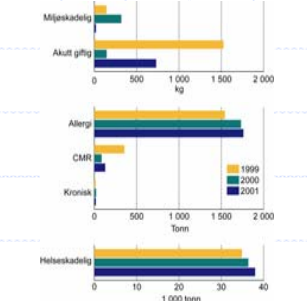
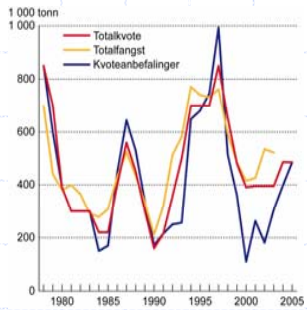
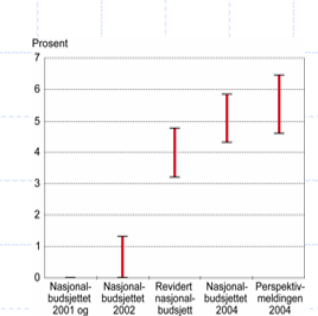
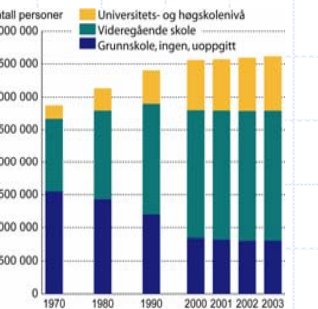
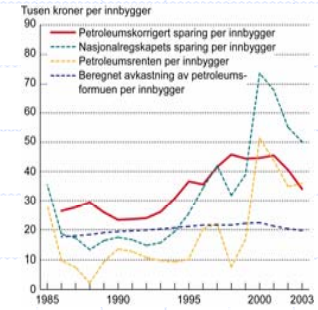
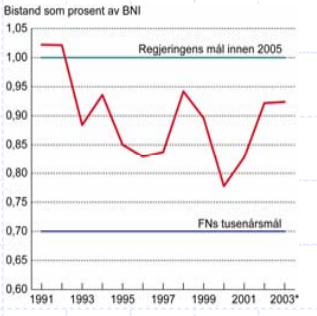
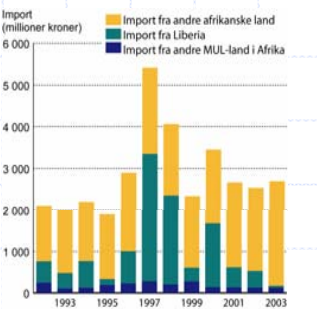
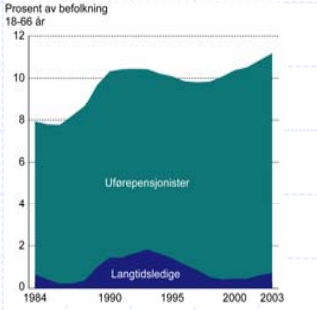
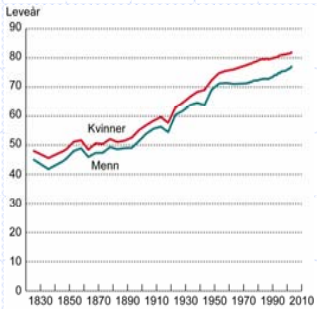
- Velge indikatorer som på best mulig måte reflekterer verdien av de ulike **nasjonalformueskomponentene**.
- Velge indikatorer som belyser de **seks temaene** angitt i mandatet
- Velge indikatorer som er **lett forståelige**
- Velge indikatorer som er **internasjonalt sammenliknbare**
- Men fremfor alt: Velge indikatorer som er **politikkrelevante**

Hovedindikatorer

1. Norske klimagassutslipp relatert til Kyotomålet
2. Andel av Norges areal der tålegrensen for forsuring er overskredet
3. Bestandsutvikling for hekkende fugl i økosystemer på land
4. Vannforekomster med god eller svært god økologisk status
5. Vannforekomster med god eller svært god økologisk status
6. Samlet energibruk per enhet bruttonasjonalprodukt
7. Anbefalt kvote, vedtatt kvote og registrert fangst av norsk-arktisk torsk
8. Bruk av helseog miljøfarlige kjemikalier i husholdningene
9. Netto nasjonalinntekt per innbygger fordelt på kilder
10. Petroleumskorrigert sparing
11. Befolkning fordelt etter høyeste utdanning
12. Generasjonsregnskapet: Innstrammingsbehov i offentlige finanser som andel av brutto nasjonalprodukt
13. Forventet levealder ved fødsel
14. Andel uførepensjonister og langtidsarbeidsledige
15. Import fra afrikanske land og MUL-land i Afrika
16. Offisiell norsk bistand som andel av brutto nasjonalinntekt

Indikatorsettet

Er Norge bærekraftig?

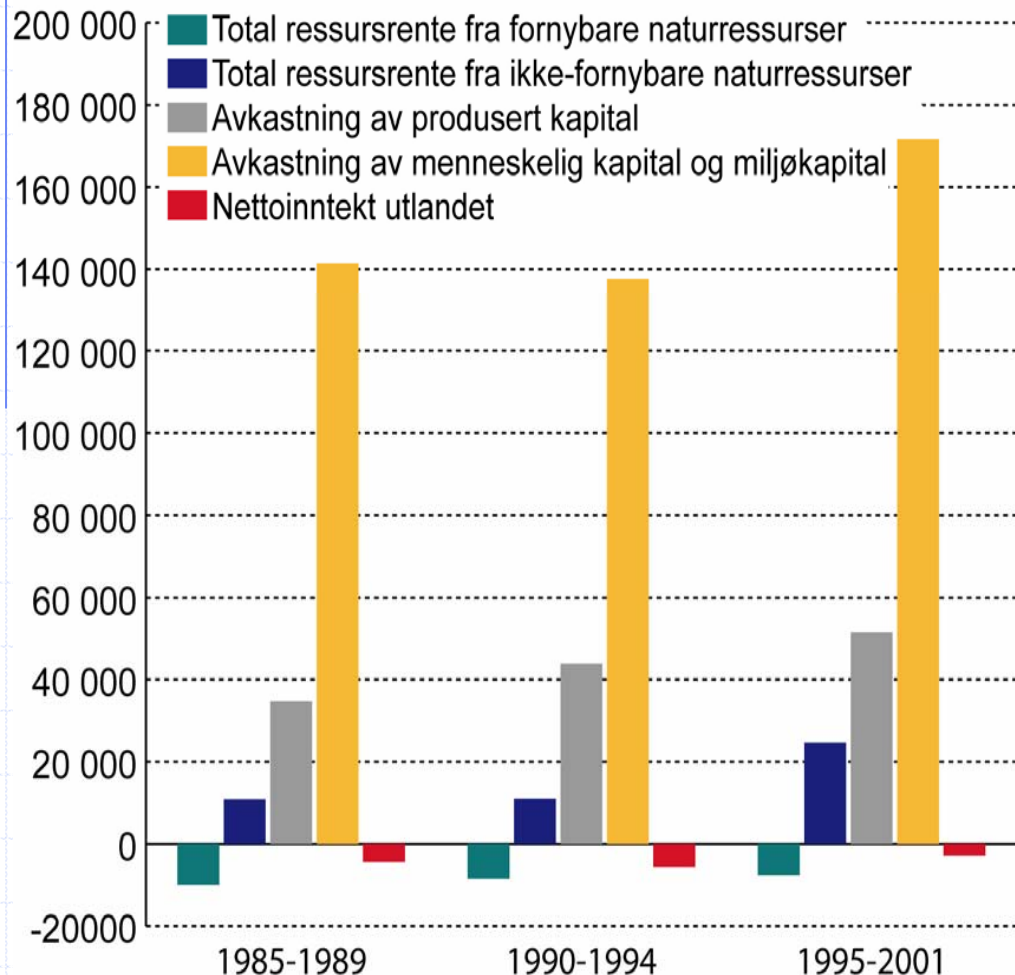
Indikatorene viser et bilde av Norge med *få akutte problemer*, men med utfordringer knyttet til framtidige *klimagassutslipp, offentlige finanser, utstøting av mennesker fra arbeidslivet* og ønsket om global inntektsutjamning gjennom *økt samhandel* med de fattigste landene.

Indikatorene viser også at det er særdeles viktig for bærekraften at vi klarer å *forvalte våre menneskelige ressurser* på en god måte.

Arbeidskraft og kompetanse er de viktigste kildene til framtidig velferd, selv i oljelandet Norge.

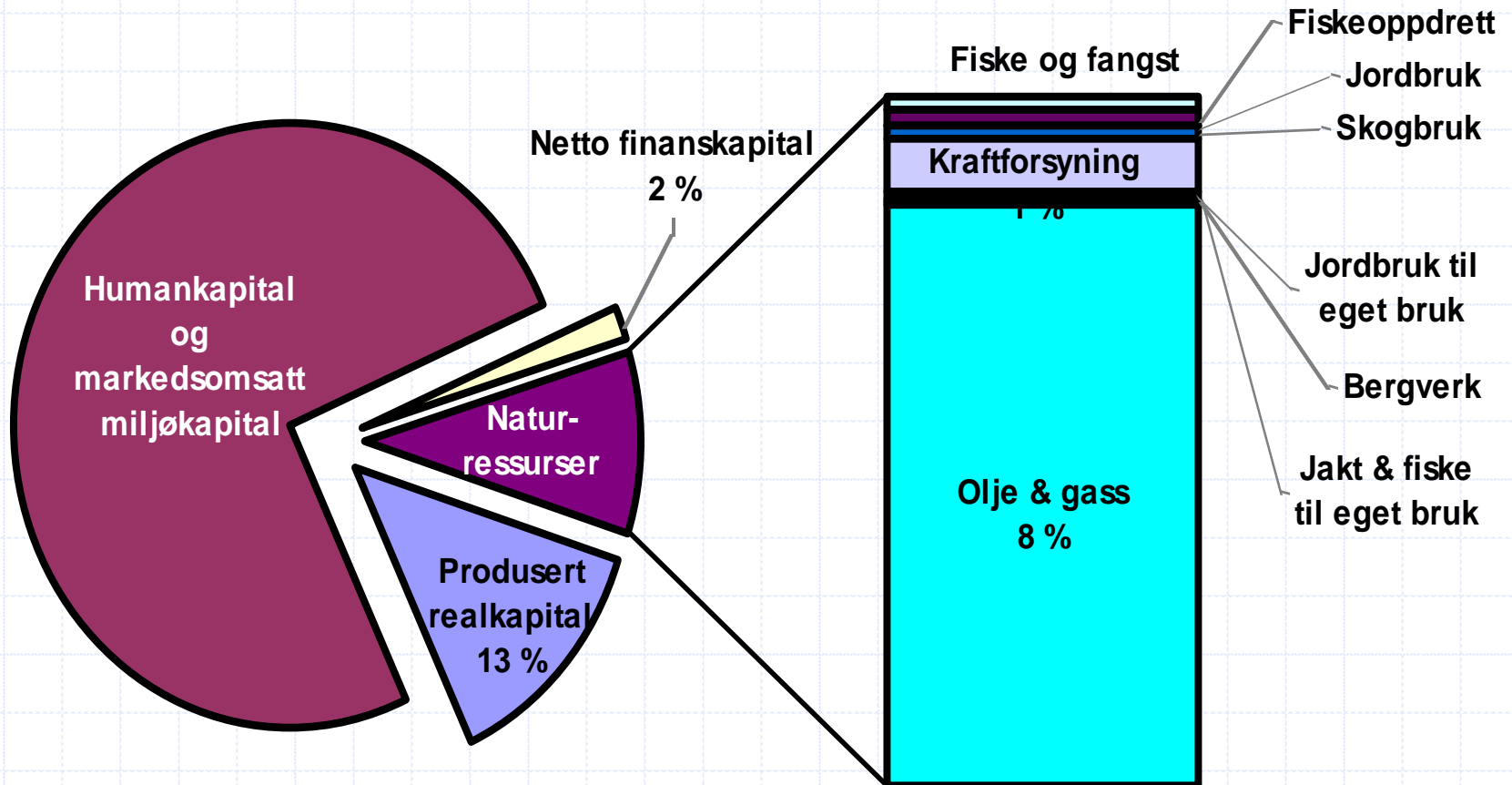
9. Bærekraftig økonomisk utvikling: Kilder til inntekt

Kr per innbygger (faste 2000-priser)

Nasjonalinntekten kan betraktes som den markedsmessige avkastningen av vår nasjonalformue. Endringer i nasjonalinntekten over noe tid kan derfor være en indikasjon på at formuen er endret. Indikatoren viser klart at menneskelig kapital og miljøkapital har stor betydning for vår økonomiske velferd.

Kilder til inntekt

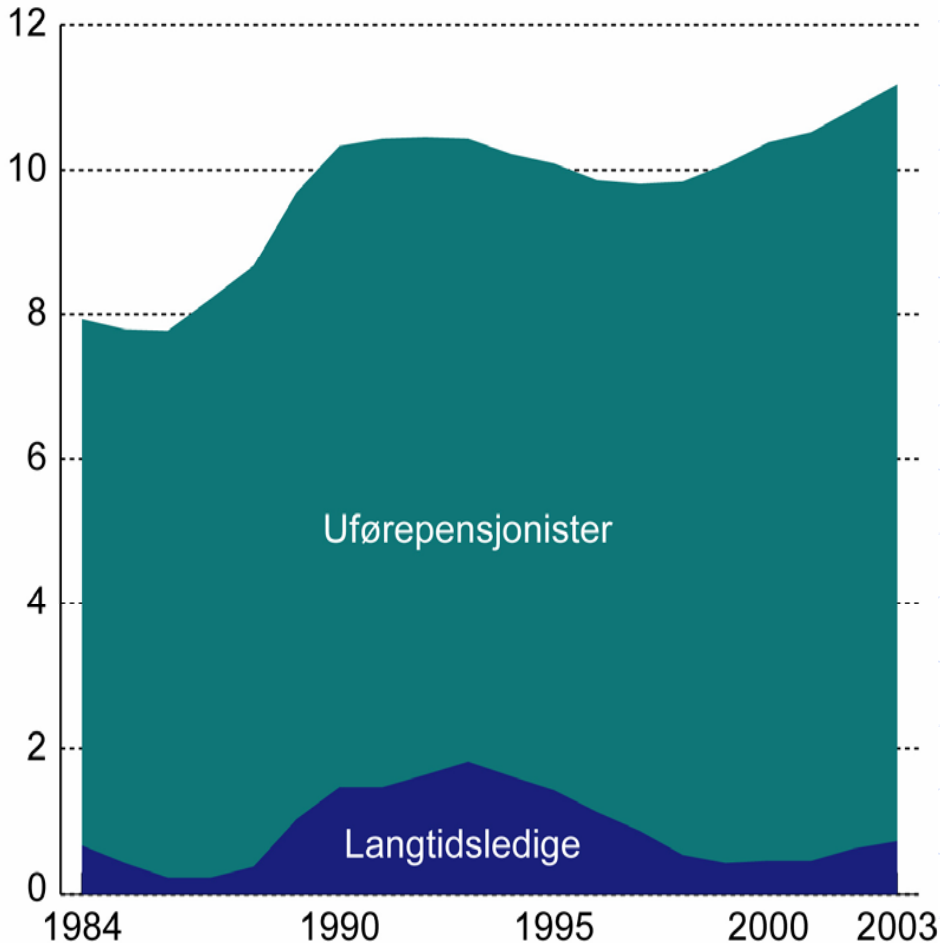

14. Utstøting fra arbeidslivet: Uførepensjonister og langtidsledige

Prosent av befolkning

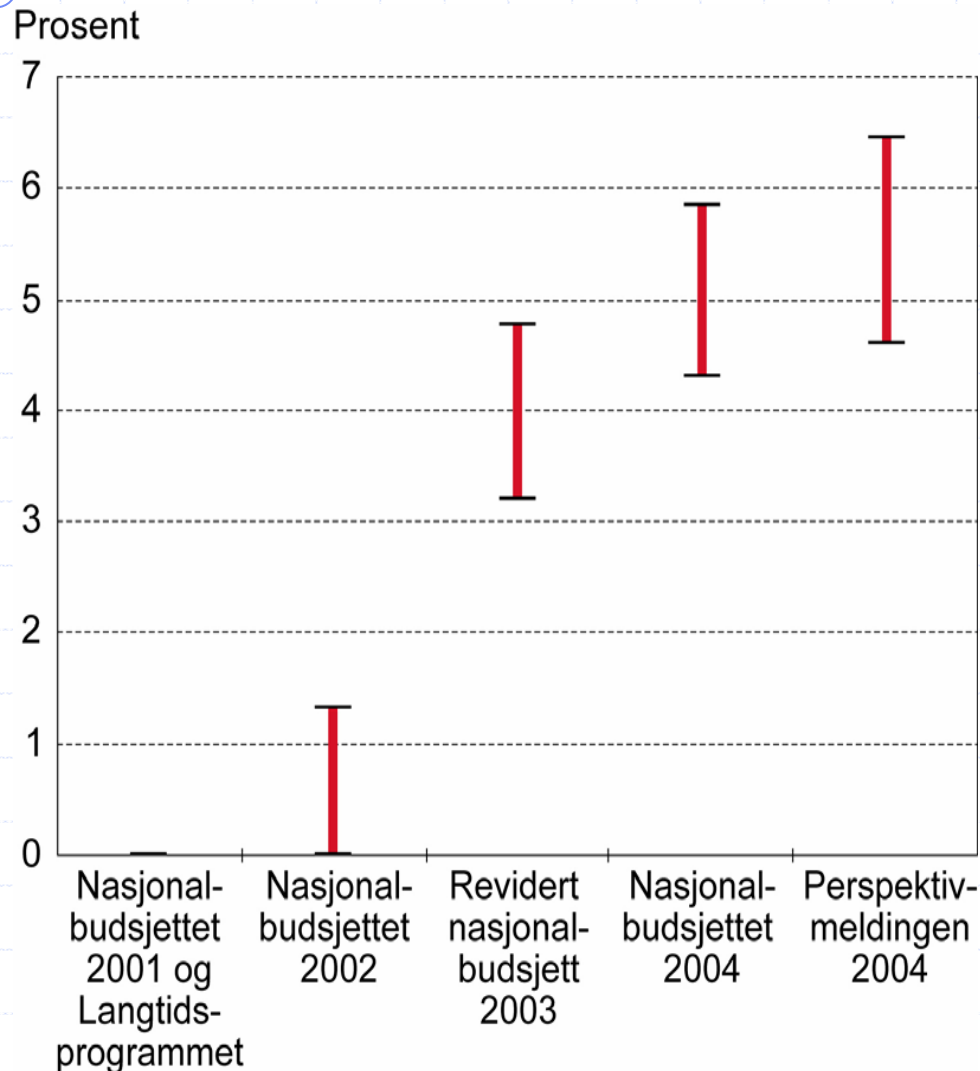
18-66 år

I de økonomiske nedgangstidene i første halvdel av 1990-tallet var andelen som falt utenfor arbeidslivet stor. Dette gjelder både for uførepensjonister og langtidsledige. Etter en forbigående nedgang til 1998, har andelen igjen økt, og var i 2003 på 11 prosent. Det er de uføretrygdede som utgjør både den største andelen og den største økningen.

12. Offentlige finanser: Generasjonsregnskapet

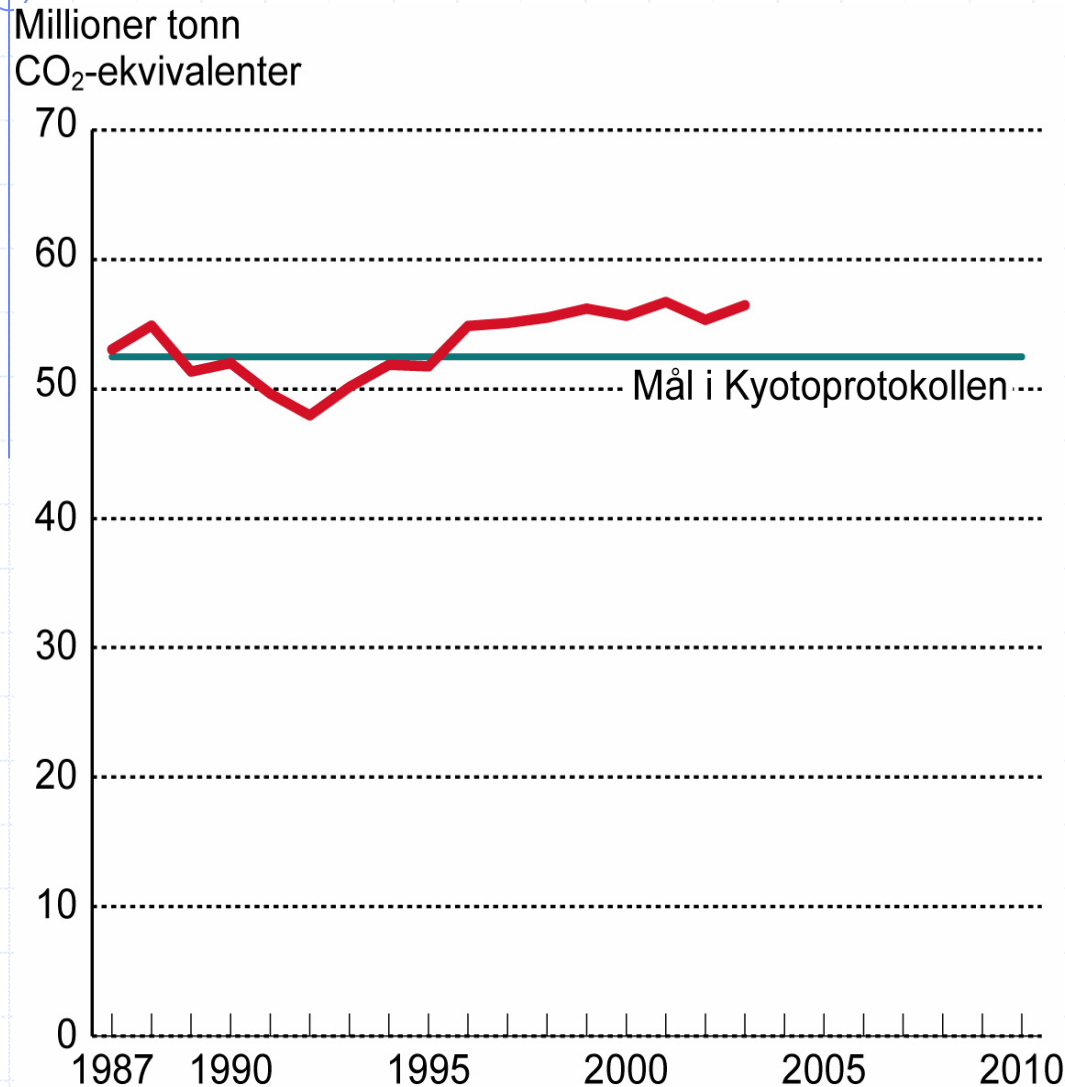

For at dagens finanspolitikk skal være opprettholdbar på lang sikt, må nåverdien av ressursene som står til rådighet for offentlig sektor være om lag like stor som nåverdien av utbetalingene over tid.

Innstrammingsbehovet slik det anslås i generasjonsregnskapet, har økt over tid, bl.a. som følge av endrede forutsetninger om utviklingen i levealderen fremover. Ved siste beregning ble innstrammingsbehovet anslått til i størrelsesorden 75-105 milliarder kroner. Dette utgjør grovt regnet mellom 5 og 6 prosent av brutto-nasjonalproduktet for 2004.

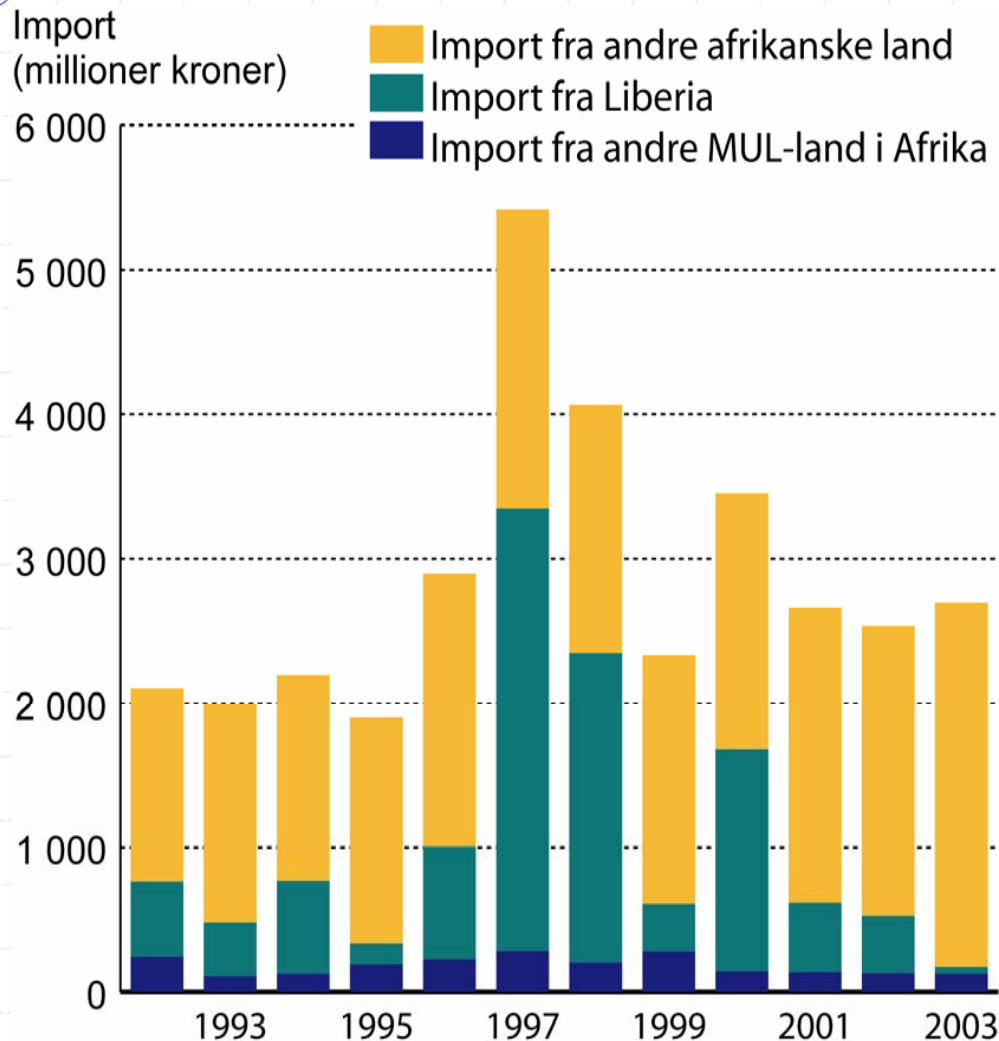
1. Drivhuseffekten: Klimagassutslipp

Utslippene av klimagasser i Norge gikk opp med 2 prosent i 2003 i forhold til 2002. Økningen siden 1990, basisåret for Kyotoprotokollen, har vært 9 prosent. Nesten hele økningen i 2003 skyldes utslipp av CO₂, som økte med 5 prosent. CO₂-utslippene økte på grunn av økte utslipp fra olje- og gassvirksomhet på sokkelen og på land.

15. Fattigdomsreduksjon: Handel med u-land

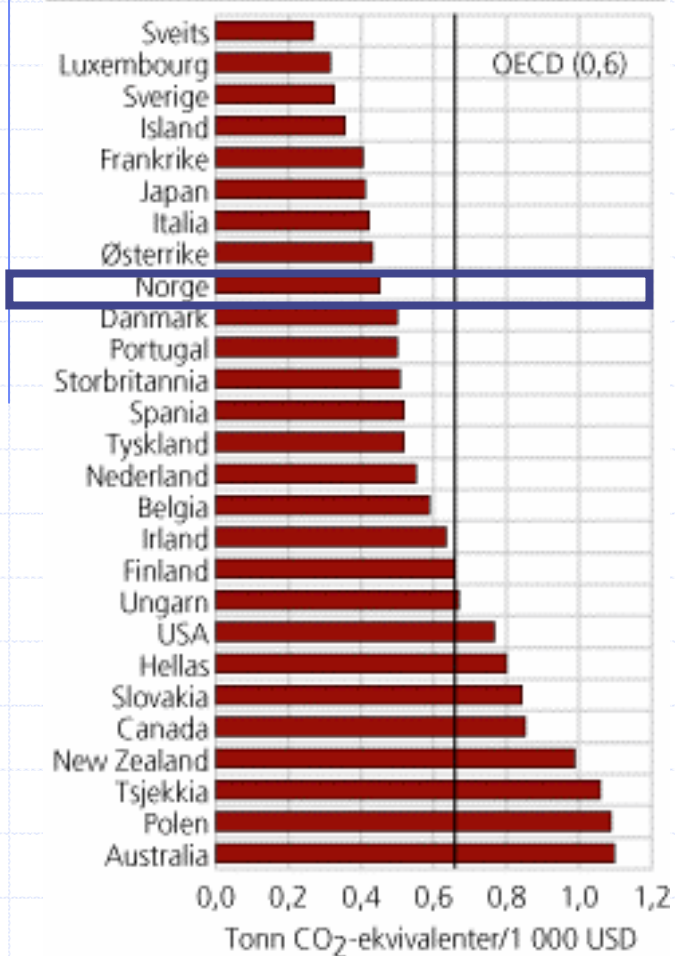
Import fra Afrika som andel av samlet norsk import, er meget liten og utgjorde på midten av 1990-tallet kun 2 prosent av den totale importen. Siden har de afrikanske landenes andel av den norske importen falt til under 1 prosent. Import fra MUL-land i Afrika utenom Liberia har vært meget beskjeden og relativt stabil i hele perioden, og utgjorde i 2003 kun 0,04 prosent av totalimporten til Norge.

Videre arbeid

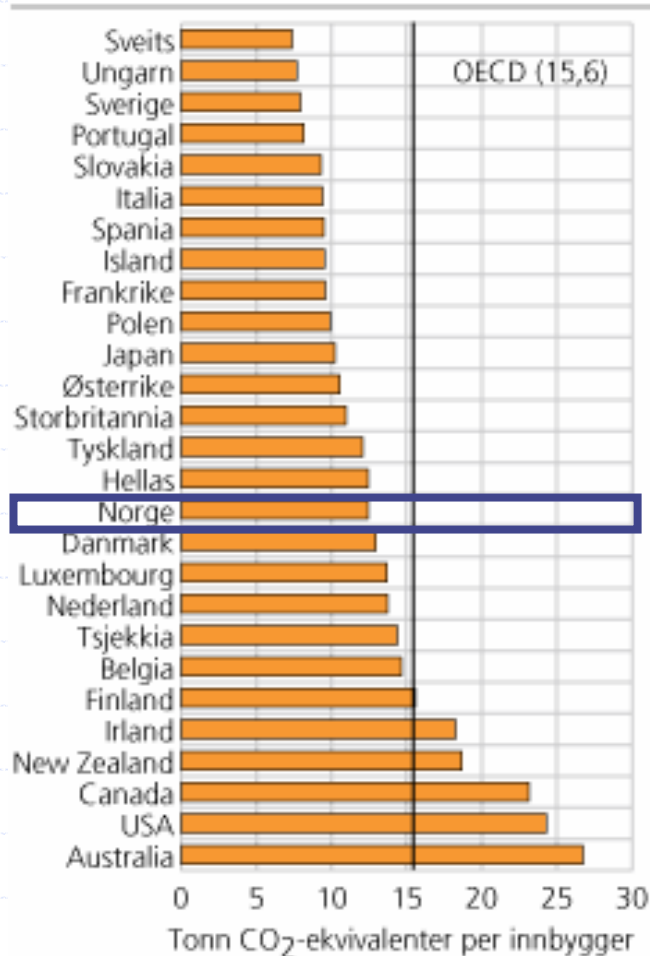
- Metode- og indikatorutvikling
 - Kulturminner
 - Kjemikalieindikator
 - Menneskelig kapital
 - Fornybare ressurser; irreversible inngrep
- Forbedre datagrunnlag
 - Biologisk mangfold: Fugleindikator, økologisk status
 - Kjemikalieindikator
- Løpende drift og presentasjoner

Eksempel på tilleggsinformasjon: Internasjonal sammenlikning

Drivhusgasser.¹ Utslipp per enhet BNP

Drivhusgasser.¹ Utslipp per innbygger

¹ Oppgave mangler for Tyrkia, Mexico og Korea.
Kilde: OECD.

¹ Oppgave mangler for Tyrkia, Mexico og Korea.
Kilde: OECD.

Takk for oppmerksomheten

